

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття рівня вищої освіти «магістр»

на тему: «**Формування Я-соціального у юнацькому віці засобами
практичної психології**»

Виконала: здобувач вищої освіти
групи пс22м заочного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Брустінова Ольга Василівна

Керівник: к.психол.н., доцент
Прокоф'єва О.О.

Рецензент: к.психол.н., доцент
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
Кошова І.В.

Запоріжжя – 2023 року

Брустїнова Ольга Василівна

Формування Я-соціального у юнацькому віці засобами практичної психології

Анотація: Дослідження полягає у пошуку і побудові системи спеціально організованих умов, що сприяють розвитку Я-соціального юнаків: сенситивності до культурних цінностей та соціальних процесів, установок на самостійне вирішення соціальних проблемних ситуацій, почуття особистості, формування громадянської позиції, самоорганізації і самовизначення.

Дослідження проводилось впродовж 2022- 2023 рр. на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. В дослідженні взяли участь 60 студентів I курсу.

У роботі наведене теоретичне узагальнення та нові погляди на вирішення проблеми формування Я-соціального у юнацькому віці на основі практичної психології. В результаті аналізу отриманих даних зроблено висновок про те, що сформованість Я- соціального знаходиться на середньому рівні розвитку. Впроваджено тренінг «Формування гармонійного Я-соціального». Проведений кількісний, якісний та статистичний аналіз результатів апробації та впровадження тренінгової програми свідчить про її ефективність. А саме, розвивальна психологічна робота із юнаками в умовах сучасного культурно-освітнього простору сприяла зміні їх Я-соціального у позитивному напрямі.

Ключові слова: Я-соціальне, Я-концепція, практична психологія, юнацький вік, самовизначення.

Brustinova Olga Vasylivna

Formation of “Social-self” in adolescence by means of practical psychology

Abstract: The research is to find and create a system of specially organized conditions that promote the development of social-self youth: sensitivity to cultural values and social processes, attitudes to self-solving social problem situations, sense of personality, formation of civic position, self-organization and self-determination.

The study was conducted during 2022-2023 on the basis of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. 60 students of the first year participated in the study.

The work gives a review of theoretical generalization and new perspectives on the problem solution of formation social-self in adolescence on the basis of practical psychology. As a result of the analysis of the obtained data, it is concluded that social-self formation is at an average level of development. Training on “Forming a harmonious social-self” has been introduced. The performed quantitative, qualitative and statistic analysis of the results of testing and implementation of the training program shows its effectiveness. Namely, the upgrading psychological work with youth on the basis of practical psychology in the conditions of modern cultural and educational environment contributed to changing their social-self in a positive approach.

Keywords: social-self, self-concept, practical psychology, adolescence, self-determination.

Реферат магістерської роботи

тема: «Формування Я-соціального у юнацькому віці засобами практичної психології»

студентки: Брустінової О.В.

науковий керівник: к. психол. н., доц. Прокоф'єва О.О.

Метою роботи є експериментальне вивчення особливостей формування субсфери Я-соціального у юнацькому віці засобами практичної психології.

Об'єктом дослідження є субсфера Я-соціального у юнацькому віці.

Предмет дослідження: особливості формування субсфери Я-соціального у юнаків засобами практичної психології.

Відповідно до мети і визначених об'єкта і предмета дослідження були поставлені такі **завдання** дослідження:

1. Визначити теоретико-методологічні аспекти проблеми формування Я-соціального у юнацькому віці.
2. Виявити детермінанти формування субсфери Я-соціального у юнаків, в тому числі в навчально-виховному процесі.
3. Обґрунтувати і здійснити експериментальне дослідження субсфери Я-соціального у юнаків на основі практичної психології.
4. Розробити тренінгову програму спрямовану на формування Я-соціального у юнаків на основі технік гештальт-терапії, апробувати та проаналізувати ефективність її впровадження.

Відповідно до визначеної мети, сформульованих завдань комплексно застосовувалися наступні **методи** дослідження: теоретичні методи (аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел, порівняння даних теоретичних та експериментальних досліджень); емпіричні методи (анкетування, тестування, тренінгові методи навчання); кількісний, якісний, статистичний метод (G-критерій). Було використано такі психодіагностичні методики: «Вивчення мотивації навчання у ВУЗІ», «Мотиви вибору професії», «Експрес-діагностика рівня самооцінки», «Діагностика реалізації потреб в саморозвитку» (Н.П.

Фетискін, Г.М. Мануйлов), «Тест «Хто я?»» (М. Кун, Т. Макпартленд; модифікація Т.В. Румянцевої).

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Усього в дослідженні взяли участь 60 студентів I-х курсів.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що досягло подальшого розвитку поняття «Я-соціальне», обґрунтовано необхідність цілеспрямованого формування субсфери «Я-соціального» особистості юнаків засобами практичної психології; поглиблено психологічні знання про проблему становлення і формування субсфери «Я-соціальне» особистості.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблена і апробована тренінгова програма щодо формування позитивної субсфери «Я-соціальне» особистості юнака, може бути використана кураторами академічних груп, викладачами вищих навчальних закладів в рамках практичних курсів «Практикум з групової психокорекції», «Арт-терапія», «Корекція психічного розвитку особистості».

Загальний зміст. Психологія враховує, що особистість не тільки об'єкт суспільних відносин, не тільки відчуває соціальний вплив, але переломлює, перетворює його, оскільки поступово особистість починає виступати як сукупність внутрішніх умов, через які переломлюються зовнішні впливи суспільства. Таким чином, особистість не тільки об'єкт і продукт громадських відносин, а й активний суб'єкт діяльності, спілкування, свідомості, самосвідомості [7]. Соціалізація особистості - це процес; формування особистості в певних соціальних умовах, процес засвоєння людиною соціального досвіду, в ході якого людина перетворює соціальний досвід у власні цінності та орієнтації, вибірково вводить у свою систему поведінки ті норми і шаблони поведінки, які прийняті в суспільстві або групі. Звертаючись до питання про механізми формування субсфери «Я-соціального», дослідники вказують, що не тільки діяльність людини є невід'ємною умовою накопичення уявлень про себе, але насамперед спільна

діяльність і спілкування з іншими людьми [10]. Інтерес представляє дворівнева теорія самосвідомості І.І. Чеснокової [11], згідно з якою на першому рівні людина отримує знання про себе через порівняння себе з оточуючими за допомогою таких прийомів самопізнання як само сприйняття і самоспостереження, а на другому рівні - через порівняння себе з собою у різних ситуаціях і в різні періоди свого життя за допомогою прийому ауто комунікації.

В вітчизняній психологічній парадигмі традиційно вважається, що соціалізація - це переважно інтеріоризація суспільного досвіду та суспільної культури в цілому, в результаті чого формуються диспозиції особистості: спрямованість, соціальні установки, ціннісні орієнтації тощо.

Таким чином розвиток і саморозвиток людини можна розглядати як діалектичне поєднання двох протилежних процесів: а) процесу формування соціальних ролей (соціалізація), де відбувається еволюція від індивіду до особистості; б) процес відчуження соціальних ролей (індивідуалізація), де відбувається перехід від особистості до індивідуальності. В нашому розумінні індивідуалізація - це синонім поняття самоактуалізація. Ці процеси тісно переплетені між собою і не завжди є послідовними, хоча другий можна розглядати, як вищу форму і водночас діалектичне заперечення першого [7].

У розробленій В.В. Століним трирівневій теорії самосвідомості [7] особливо важливу роль спільної діяльності віддається на етапі формування соціального «Я-образ», коли індивід в пошуках своїх етнічної, громадянської, соціально-рольовий та інших ідентичностей починає освоювати ті або інші соціальні ролі і відносити себе до певних соціальних груп. Будь-яке знання про себе неминуче супроводжується переживанням щодо цих знань, тобто крім когнітивної складової в структуру самосвідомості входить емоційна складова. Емоційний компонент самосвідомості, так званий афективний, або оціночно-вольовий, являє собою ціннісне ставлення до різних сторін свого «Я», до різних образів «Я» і проявляється в переживанні своєї успішності чи неуспішності, в прийнятті або запереченні, в почутті самовпевненості або невпевненості в собі [2].

«Я» особистості, як об'єкт містить в собі чотири аспекти: духовне «Я»,

матеріальне «Я», соціальне «Я», тілесне «Я». Ці аспекти утворюють для кожної людини унікальний образ, або сукупність уявлень про себе, як особистості - «Я-концепцію» [8].

За результатами дослідження сформовані такі висновки:

У роботі наведене теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми формування субсфери «Я-соціальне» особистостей юнацького віку у навчально-виховному процесі, що виявляється у розкритті особливостей цього процесу.

1. В результаті теоретико-методологічного аналізу проблеми у сучасній психолого-педагогічній літературі виявлено аспекти становлення субсфери «Я-соціальне» особистості та значущість проблеми формування субсфери «Я-соціальне» у юнацькому віці. Аналіз засвідчує, що центральною ланкою системи розвитку гармонічної особистості, має бути першочергово формування субсфери «Я-соціальне», як фундаментального компоненту «Я-концепції» особистості юнацького віку, яка інтегрує всі інші елементи цієї системи.

2. В результаті аналізу рівня сформованості субсфери «Я-соціальне» особистості юнацького віку на підставі отриманих даних ми зробили висновок про те, що середні показники по всіх параметрах (тривожність, фрустрація, агресивність, ригідність, професійний і соціально психологічний стрес) пов'язані: в першу чергу, з хронологічними особливостями сприйняття особою життєвих подій, тобто юнаки живуть одним днем, відповідно проблеми самореалізації, працевлаштування для сучасного юнака на даний момент не є першорядною життєвою проблемою; більшість юнаків не володіють навичками саморозвитку та самореалізації й мають занижену самооцінку, що обумовлює невизначеність, відсутність внутрішнього особистісно значущого сенсу вибору професії. Системою домінуючих потреб у більшості є плани і успіхи в виконанні особистістю діяльності, інакше кажучи, особистість орієнтується на конкретні результати своєї діяльності, які, в свою чергу, визначають особистісну цінність і значимість. Юнаки в більшій мірі орієнтовані на здобуття диплому при формальному засвоєнні знань, що безпосередньо пов'язано з соціально-економічним положенням сучасного українського суспільства та гострими

проблемами працевлаштування за фахом. Все це утруднює процес формування субсфери «Я- соціальне» формування особистості юнацького віку, що знижує можливість ефективної професійної самореалізації та самоактуалізації у майбутній діяльності.

3. Розроблений тренінг «Формування гармонічного Я-соціального».

4. Проведений кількісний аналіз результатів апробації та впровадження тренінгової програми в рамках курсу «Практикум з групової психокорекції».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел; викладена на 80 сторінках. Робота ілюстрована таблицями 19, які займають 8 повних сторінок. Список використаних джерел містить 70 найменувань вітчизняних та іноземних авторів.

Рік виконання: 2022-2023 рік

Місце виконання: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ Я-СОЦІАЛЬНОГО У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	9
1.1. Аналіз стану дослідження проблеми формування Я-соціального в сучасній психологічній літературі.....	9
1.2. Психологічні детермінанти формування Я-соціального у юнацькому віці	21
1.3. Особливості використання засобів практичної психології в процесі формування Я-соціального у юнаків	43
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ Я-СОЦІАЛЬНОГО У ЮНАКІВ	48
2.1. Методичний інструментарій та процедура дослідження Я-соціального у юнаків.....	48
2.2. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів.....	54
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ Я-СОЦІАЛЬНОГО У ЮНАКІВ	60
3.1. Теоретичне обґрунтування і процедурно-організаційні аспекти тренінгової програми «Формування гармонічного Я-соціального».....	60
3.2. Результати формувального експерименту з оптимізації процесу формування Я-соціального у юнацькому віці.....	66
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015963854

Дата перевірки:
25.10.2023 20:03:47 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.10.2023 20:06:17 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Брустінова

Кількість сторінок: 71 Кількість слів: 16436 Кількість символів: 126186 Розмір файлу: 125.98 KB ID файлу: 1015642143

28.7% Схожість

Найбільша схожість: 17.8% з Інтернет-джерелом (<https://epdf.pub/-24104ce889c954263afc8cfdd226dd4e74386.html>)

27.6% Джерела з Інтернету	928Сторінка 73.....
1.1% Джерела з Бібліотеки	28Сторінка 82.....

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 31